

ЖуВко ЖуВков Жеков / Jivko Jivkov Jekov

КОРИНТСКАТА ВОЙНА (395–387 г. пр. Хр.) –
ГЕНЕЗИС И РЕФЛЕКСИИ

Corinthian War (395–87 B.C.) – Genesis and Reflections

Summary: Issue problem to some extent overshadowed the Peloponnesian War and Theban hegemony, but it appears in many ways the link between them. This finding raises a number of issues that relate to the overall interpretation of historical processes at the end of V – the first half of IV B.C. In this case, an attempt is made to analyze the causes leading to the unification of the leading Hellenic polis against Sparta, many of which are its former allies. In this regard analyze both internal and external factors caused the creation of this coalition. Object of study is the role of Achaemenid Persia in these processes and motivation of its foreign policy in the period. Analyze the impact of war on Hellenic polis, as in the years immediately after its end, and in a somewhat distant perspective.

Key words: Corinthian war, Peloponnesian War, Sparta, Achaemenid Persia, polis.

Разглежданата проблематика в известна степен остава в сянката на Пелопонеската война и тиванската хегемония, но тя се явява в много отношения свързващото звено между тях. Тази констатация поставя редица въпроси, които имат отношение към цялостната интерпретация на историческите процеси в края на V – първата половина на IV в. пр. Хр. В конкретния случай се прави опит за анализ на причините, довели до обединението на водещите елински полиси срещу Спарта, голяма част от които са нейни бивши съюзници. В тази връзка се анализират както вътрешните, така и външните фактори, предизвикали създаването на тази коалиция. Обект на изследване е ролята на Ахеменидска Персия в тези процеси и мотивацията на нейната външна политика в разглеждания период. Анализират се последиците от войната за елинските полиси както в годините непосредствено след нейния край, така и в една малко по-далечна перспектива.

Коринтската война е интересна поради много причини. Тя маркира в известен смисъл края на Пелопонеския съюз в неговият класически вид и открива възможности за възстановяването на Атинския морски съюз в перспектива. Във военно-икономически план е първият голям военен конфликт между елини от Класическата епоха, в който и двете страни масово започват да използват наемници, което води до засилване на социално-икономическата диференциация в полисите. Тези процеси от своя страна водят до ескалация на вътрешните борби в тях между привърженици на идеи за демократично или олигархично

управление. В чисто военен план войната е белязана с масовото навлизане в полисните войски на пелтасти, което в бъдеще, комбинирано със също толкова активното използване на наемници, ще доведе до коренна промяна в елинското военно дело и отслабване на класическата полисна фаланга, съставена от хоплити граждани, която до голяма степен е заменена от наемници и пелтасти. Тези нови тенденции поставят въпроса за генезиса на войната и конкретните резултати от нея, които довеждат до тяхната поява и развитие.

Античните извори относно този военен конфликт са по-ограничени в сравнение с тези относно Пелопонеската война, но те също позволяват да бъде направен детайлен анализ на причините и последиците от нея. Основният извор за хода на военните действия е „Гръцка история“ на Ксенофонт¹. Той е съвременник на описаните от него събития и атинянин по произход, което, естествено, предполага известни симпатии към родния му полис, но в същото време е и убеден локонофил. Тези негови убеждения предопределят проспартанската позиция, която може да се проследи в цялото му историческо съчинение. Безспорен интерес представлява и неговата биография на спартанския базилевс Агезилай II². Той е един от главните виновници за избухването на войната, но атинският историк го представя в благоприятна светлина, защото лаконският архагет е негов покровител и благодетел. Благодарение на него Ксенофонт получава имение в Пелопонес, в което прекарва няколко десетилетия.

Друг извор, писан вероятно от съвременник на този военен конфликт е известният папирус, открит в античния египетски град Оксириних известен като „Гръцка история от Оксириних“. В нея се съдържат редица сведения, които се явяват коректив на историята, разказана от Ксенофонт³. Диодор Сицилийски в XIV книга от неговата „Историческа библиотека“ също описва Коринтската война и събитията, довели до нейното избухване. В следващата XV книга са представени последиците от нея. Изложението на историка от Аргирий е писано няколко века след събитията. При работата си над своето историческо съчинение той използва значителна част от съществуващата през I в. пр. Хр. наративна традиция, която добре познава. Неговата слабост е липсата на практически опит и безкритичното отношение в редица случаи към историческите съчинения, на които се доверява. Понякога той повтаря едно и също събитие под различни години, а допуска и други фактически грешки по отношение на хронологията.

Коринтската война в известен смисъл може да се разглежда и като последица от Пелопонеската война. Тази връзка се проследява най-вече в мотивацията на елинските полиси, които започват военни действия срещу Спарта. Те са недоволни главно от политиката на Спарта, която след победата над Атина се превръща в хегемон на Елада. Лаконците в много от полисите назначават хармостии – спартиати, които командват лаконските гарнизони, разположени в тях⁴. Почувствали свободата извън родния полис и останали без контрола на съгражданите и ефорите, много от тези хармостии започват да се държат като тирани в градовете, които фактически управляват⁵.

Новите хегемони на Елада започват да притискат и ограничават правата на своите стари съюзници от Пелопонеската симахия⁶, което мотивира много от тях да се присъединят към антиспартанската коалиция. Коринт е показателен пример за тази спартанска политика. Коринтяните са вторият по влияние полис в симахията и по време на войната едни от най-верните спартански съюзници⁷, но промяната на спартанското отношение спрямо съюзниците принуждава Коринт да се превърне в един от главните противници на Спарта в Коринтската война. В тази връзка войната е възможност за победените в Пелопонеската война да вземат реванш. За излъганите в надеждите си за свобода и автономия елински полиси е възможност да отмъстят за измамените си надежди на лаконците. Последните по време на войната издигат като свой основен лозунг автономията на полисите, а след победата си самите те грубо потъпкват тази свобода.

Наред с причините вътре в Елада, не можем да не отчетем и международния фактор. Един от активните участници в Декелейската война е Персия⁸, която снабдява спартанците със злато, с което те успяват да си построят кораби и да наемат екипажи за тях. След победата лаконците забравят за тази помощ и започват да провеждат антиперсийска политика⁹. В началото тя е завоалирана и прикрита. Ефорите тайно подкрепят Кир Млади в опита му да узурпира властта от брат си Артаксеркс II Мнемон. Те изпращат в Киликия флот от 35 кораба, командвани от наварха Самий, който има заповед негласно да подкрепя метежника и да осигурява неговия фланг откъм морето (Xen., Hell., III, 1, 1; Anab., I, 4, 2)¹⁰. Спартанците неофициално позволяват на емисари, изпратени от Кир Млади да набират хоплити от полисите в Пелопонес¹¹. След разгрома на Кир Млади, в битката при Кунакса – септември 401 г. пр. Хр., последва успешното отстъпление на оцелелите елински наемници от Северна Месопотамия през Мала Азия към Бизантион. Фактът, че цялата персийска военна машина не успява да се справи с около десет хиляди елини и траки, показва на цяла Елада военната безпомощност на Ахеменидите. Тази експедиция на елините вдъхва увереност сред ефорите, че лаконците могат да победят персите¹². Така тяхната негласна помощ за враговете на последните постепенно прераства в открита конфронтация¹³. Те започват да настояват Артаксеркс II Мнемон¹⁴ да се откаже от претенциите си към елинските полиси в Мала Азия¹⁵, а когато той отказва започват военна офанзива за осъществяване на своите претенции със сила¹⁶. През 400/399 г. пр. Хр. спартанците изпращат в Мала Азия малобройна войска под командването на Фиброн¹⁷. Те разчитат да попълнят войските си на място чрез привличането на оцелелите елински наемници, участвали в похода на Кир Млади¹⁸. Военните действия се водят вяло и Фиброн е сменен от Деркелид, но и тази промяна не води до тяхната интензификация. Напротив, новият командващ при всеки удобен случай сключва примирие с врага¹⁹. Военните операции добиват по-агресивен характер едва след пристигането на Агесилай II в Мала Азия²⁰. Персите правят опит да се противопоставят на атакуващия ги противник²¹, но търпят редица поражения, което ги принуждава да търсят други

средства за победа над лакедемонците²². Ахеменидът е принуден да се обърне към средствата на дипломатията. Той изпраща в Мала Азия един от своите доверени хора Тифравст, който получава значителни финансови средства и почти неограничени пълномощия. Неговата задача е да активизира с всички възможни средства съпротивата срещу спартанците. Тифравст дава 220 таланта на Конон, който командва персийския флот действащ край бреговете на Мала Азия²³. Тази субсидия позволява персийският флот, да активизира своите операции срещу противника, което затруднява връзките между спартанската експедиционна войска в Мала Азия и Спарта. Също така, персийският емисар изпраща родосеца Тимократ с десет хиляди дарейки в Елада, за да активизира чрез парични субсидии антиспартански настроените лидери в елинските полиси²⁴.

Ситуацията вътре в Спарта също се отразява неблагоприятно върху нейните военни и финансови възможности, което оказва негативно влияние върху способностите ѝ да се противопостави на надигащата се външна заплаха. В хода на Архидамовата война след битката на о. Сфактерия спартиатите губят голяма част от своя военен престиж (Thucyd., IV, 40, 1–2; V, 75, 3; VI, 11, 6), много техни съюзници започват да се колебаят и да търсят контакти с противника²⁵, ефорите са принудени да търсят вътрешни резерви за справяне с тежката ситуация и те правят редица отстъпки на илотите²⁶. Сред тях е например освобождаването на част от илотите срещу военна служба в състава на спартанските войски в качеството на хоплити (Thucyd., IV, 80). Тези мерки променят настроенятия сред илотите и периеките и много от тях с надежда за нови бъдещи отстъпки започват да подкрепят централната власт²⁷.

Победата във войната коренно променя политиката на спартиатите спрямо илотите, периеките и останалото население на полиса, непритежаващо граждански права²⁸, което води до нарастване на недоволството сред тези групи. Тази нарастваща конфронтация води до известния заговор на Кинадон, в който участват представители на всички социални категории население в полиса (Xen., Hell., III, 3, 4–11)²⁹. Разкриването и неутрализирането на тази конспирация е голям успех, но начинът, по който тази акция се реализира, подсказва нейните големи размери. Тя е оценена като изключително сериозна заплаха от страна на ефорите и те вземат всички възможни мерки за нейното неутрализиране³⁰.

Всички изброени фактори показват, че войната е неизбежна, което е следствие най-вече от агресивната политика на Спарта. Тя не преценява правилно своите сили и прави опит да се превърне от лидер на Елада в господар на елините, което последните не са готови да приемат. Паралелно спартанците в отношенията си с Ахеменидска Персия се опитват да се позиционират като по-силната страна, която да налага правилата и да поставя условията, но техните претенции не са подкрепени с достатъчно военни и най-вече икономически ресурси, което обрича предварително усилията им на неуспех³¹. Политиката на Спарта преди войната до голяма степен наподобява тази, която следва Атина през V в. пр. Хр. Резонно и изходът е сходен, но спартанците се разминават с позорното

поражение само защото превръщат Ахеменидска Персия в арбитър на ситуацията в Елада, с което де факто признават зависимостта на своята външна политика от тази външна сила, която елините винаги са разглеждали като свой главен враг.

Резултатите от опита на лаконците в годините между Пелопонеската и Коринтската война да се превърнат в господари на Елада и сходната съдба на Атина в предходния период са доказателство за неспособността на който и да е елински полис да обедини Елада под своя хегемония. Факторите за което са много. Един от основните е превалиращият в полисната менталност принцип за автономност, което е главната доминанта в идеологическата доктрина на всеки полис като държавно-политическа формация. Тази идея е водеща в Елада през V – IV в. пр. Хр., което води до предизвестено обединение на по-слабите полиси срещу най-силния. Външните фактори също не са маловажни. Сред тях водещ са Ахеменидите, които се стремят да не допуснат обединение на Елада, което разглеждат като непосредствена заплаха за своята власт.

Навлизането на пелтасти в полисните войски също е тенденция, която започва още по време на Пелопонеската война, но тогава от техните услуги се възползват главно атиняните и апойките по тракийските крайбрежия. След втората битка при Лехеон от 390 г. пр. Хр. повечето полиси в Елада наемат собствени контингенти от пелтасти. Подобни войски започват да използват дори и спартанците, които са едни от най-големите консерватори във военното дело³². Тази нова тенденция оказва влияние и върху икономиката и вътрешната ситуация в полисите, защото постепенно гражданите започват да участват все по-рядко във военни кампании. Те са заменени от наемни хоплити и пелтасти, което в перспектива води до отслабване влиянието на гражданите в управлението и засилване на олигархичните тенденции. Атинският историк Ксенофонт, съвременник и активен участник във войната, пише по повод на военната кампания от 392 г. пр. Хр., че след тази година двете воюващи страни се отказали от активно използване на граждани и продължили военните операции чрез наемници (Xen., Hell., IV, 4, 14). Разбира се, неговото твърдение е в известна степен преувеличение, но той улавя правилно очертаващата се тенденция.

В хода на войната проличава икономическата изостаналост на Спарта, която е неспособна сама да се справи с издръжката на войските и флота необходим за адекватно водене на военните действия. Загубата на Коринт, който е един от водещи сили в редовете на нейните противници, лишава лаконците от най-силния им икономически съюзник в рамките на Пелопонеската симахия. Паралелно с това те губят и най-силната флота в рамките на съюза. Войските на антилакедемонската коалиция трайно овладяват подстъпите към Истмоса от юг³³. Те успяват да отблъснат всички опити на лаконците за преминаване на провлака с голяма войска. Блокирана в рамките на Пелопонеския полуостров, Спарта губи възможност да използва стратегията на ежегодните летни походи, с които всяко лято да опустошава земите на враговете, си лишавайки ги

системно от възможността техните земеделци да събират своята реколта. Използването на тази стратегия с малко доразвиване е едно от основните предимства на лаконците през Декелейската война, което им позволява да излязат крайни победители в Пелопонеската война (Thucyd., VII, 27, 3–5).

Унищожаването на спартанската мора край Лехеон – 390 г. пр. Хр. – разрушава мита за непобедимостта на спартанците в сухопътните сражения³⁴. Фактът, че спартанските хоплити са унищожени от наемни пелтасти, на които лаконците преди това се подиграват и ги смятат за втора категория войници, показва на цяла Елада, че лакедемонските хоплити вече не са непобедими и тях могат да ги победят дори и пелтасти. Загубила авторитета си на военна сила, Спарта е принудена да се ориентира към дипломатията, за да запази статута си на хегемон на Елада и да не допусне тактическата победа на враговете ѝ да се превърне в стратегическа.

Противниците на лаконците също допускат редица тактически и стратегически грешки. В техните редове също се проявяват признаци на морално разложение. Показателен в това отношение е случаят с Тразибул Стириецца, който е един от водещите лидери на демократите в Атина и има най-голяма заслуга за възстановяването на демокрацията в града³⁵. Същият този всепризнат демократ, поставен пред необходимостта да събере средства, за да издържа своята флота и войска, прибегва към откровено ограбване на атинските съюзници в Мала Азия, което де факто става причина за неговата смърт³⁶. Възмутени от неговите непрекъснати искания за пари и ограбването на техните земи жителите на град Аспенд в Памфилия нападат през нощта атинския лагер и убиват Тразибул (Xen., Hell., IV, 8, 30)³⁷.

Избухването на Коринтската война в известна степен спасява персийската власт в Мала Азия и забавя с няколко десетилетия процесите на полуразпад в нея. Капитулацията на антилаконската коалиция пред персийския ултиматум рязко повишава международния престиж на властващата Ахеменидска династия³⁸. Артаксеркс II Мнемон фактически е единственият, който само печели от тази война, защото благодарение на нея той укрепва своята лична власт и авторитет. Спарта формално е обявена за победител, но де факто тя губи авторитета си на защитник на елините.

Спартанците не извличат поука от събитията в десетилетието между края на Пелопонеската и началото на Коринтската война. След като са обявени за победители с помощта на персите, те отново започват да провеждат агресивна хегемонистична политика спрямо елинските полиси. През 385 г. пр. Хр. спартанците десинойкизират Мантиней,³⁹ с което показват на елините, че не са научили нищо от наскоро приключилата голяма война. Антилакедемонските настроения в Елада продължават да нарастват и след кратък период на относителна хегемония. През 379/8 г. пр. Хр. тя е изправена пред началото на края. Срещу нея отново се обединяват водещите полиси, което практически довежда

до разгрома на лаконците в битката при Левкатра – 371 г. пр. Хр. и загубата на Месения в резултат от първия тивански поход на Епаминонд – 370 – 369 г. пр. Хр.

Загубилите войната фактически излизат морални победители от нея, което в перспектива им осигурява възможността в бъдеще да претендират за лидери на Елада. През 378 г. пр. Хр. Атина възстановява своя съюз и създава Второто Атинско Архе⁴⁰. След успеха си в битката при Левкатра тиванците в продължение на почти десет години доминират политиката в Елада и се превръщат наред с атиняните в хегемони на елините⁴¹. Опитите за активна персийска намеса в борбите между полисите продължават, но отслабването на Спарта и превръщането и във второстепенна военна и политическа сила рязко ограничават възможностите и ефективността на ахеменидската дипломация.

Победата на Спарта и Персия задълбочава икономическата криза в Източното Средиземноморие и Елада поради неспособността на победителите да поддържат силна военна флота в мирно време, която да охранява морските търговски пътища от вилнеещите по тях пиратски кораби. Пиратството води до нарушаване на международната търговия и увеличаване стойността на стоките. Тези икономически реалии засилват кризисните явления в полисите, което допълнително увеличава социалното напрежение и нестабилността в Елада.

В заключение, един от възможните изводи, който резюмира казаното дотук, е, че Коринтската война не решава съществуващите преди нейното начало проблеми в Елада и Източното Средиземноморие, а само ги капсулира и задълбочава. Тя отлага тяхното решаване, но не успява да спре развитието на негативните политически, икономически и социални тенденции в елинските полиси. Погледнато в този контекст, тя е проблем, а не решение.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ **Dillery, J.** Xenophon and the History of His Times. London, 1995, p. 11–17.

² **Bringmann, K.** Xenophons Hellenika und Agesilaos. Zu ihrer Entstehungsweise und Datierung. – Gymnasium, 78, (1971), S. 224–241.

³ **Occhipinti, E.** The Hellenica Oxyrhynchia and Historiography: New Research Perspectives. Leiden – Boston: Brill, 2016, p. 8–14.

⁴ **Печатнова, Л. Г., Алексеева, И. А.** Организация спарганской державы (гармосты и форос). – В: Античное общество и государство. Ленинград, 1988, с. 90–106.

⁵ **Hamilton, C. D.** Spartan Politics and Policy, 405–401 B.C. – American Journal of Philology, 91, (1970), p. 297–298.

⁶ **Falkner, C.** Sparta and the Elean War, ca. 401/400 B.C.: Revenge or Imperialism? – Phoenix, 50, (1996), p. 17–25. Относно структурата на Пелопонеската симмахия вж: **Baltrusch, E.** Symmachie und Spondai: Untersuchungen zum griechischen Völkerrecht der archaischen und klassischen Zeit. Berlin, 1994, S. 19–30.

⁷ **Bolmarich, S.** Thucydides 1.19.1 and the Peloponnesian League. – GRBS, 45/1, (2005), p. 6–11.

⁸ Декелейската война (413–404 г. пр. Хр.) е втората фаза на Пелопонеската война.

⁹ **Corsaro, M.** Autonomia cittadina e fiscalità regia: le città greche d'Asia nel sistema tributario achemenide. – In: *Le Tribut dans l'Empire Perse. Actes de la Table ronde de Paris 12-13 Decembre 1986.* Eds. P. Briant, C. Herrenschildt. Paris, 1989, p. 61–75.

¹⁰ **Hornblower, S.** *The Greek World, 479–323 BC.* London, 1983, p. 191.

¹¹ **Hamilton, C. D.** *Sparta's Bitter Victories.* Cornell University Press, 1979, p. 104.

¹² **Westlake, H. D.** Spartan Intervention in Asia, 400–397 B.C. – *Historia*, 35, (1986), p. 405–426.

¹³ **Tuplin, C. J.** *The Failings of Empire. A Reading of Xenophon Hellenica 2.3.11-7.5.27.* Stuttgart, 1993, p. 47–48.

¹⁴ Артаксеркс II Мнемон управлява от 404 до 359 г. пр. Хр. Елините го наричат Мнемон заради много добрата му памет.

¹⁵ **Lewis, D. M.** *Sparta and Persia.* Leiden, 1977, p. 137.

¹⁶ **Lewis, D. M.** *Sparta and Persia.* Leiden, 1977, p. 138–140.

¹⁷ **Westlake, H. D.** *Spartan Intervention in Asia,* p. 405–406.

¹⁸ **Stronk, J. P.** *The Ten Thousand in Thrace: An Archaeological and Historical Commentary on Xenophon's Anabasis, Books VI iii – vi – VIII.* Amsterdam, 1995, p. 251–258.

¹⁹ **Westlake, H. D.** *Spartan Intervention in Asia,* p. 409–414.

²⁰ **Perlman, S.** The Causes and the Outbreak of the Corinthian War. – *Classical Quarterly*, 14/1, (1964), p. 77–79; **Rahe, P. A.** The Military Situation in Western Asia on the Eve of Cunaxa. – *AJPh*, 101/1, (1980), p. 95; **Westlake, H. D.** Decline and Fall of Tissaphernes. – *Historia*, 30/3, (1981), p. 257–279.

²¹ **Hamilton, C. D.** Lysander, Agesilaus, Spartan Imperialism and the Greeks of Asia Minor. – *Ancient World*, 23, (1992), p. 35–50.

²² **Hamilton, C. D.** *Sparta's Bitter Victories,* p. 111–119.

²³ **Lewis, D. M.** Persian Gold in Greek International Relations. – *REA*, 91/1–2, (1989), p. 231–233.

²⁴ **Fornis, C.** Los causas de la Guerra de Corinto: un análisis tucidideo. – *Gerión*, 25/1, (2007), p. 204–212.

²⁵ **Gehrke, H.-J.** *Stasis: Untersuchungen zu den inneren Kriegen in den griechischen Staaten des 5. und 4. Jahrhunderts v. Chr.* München, 1985, S. 91–100.

²⁶ **Talbert, R.** The Role of the Helots in the Class Struggle at Sparta. – *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 38/1, (1989), p. 25.

²⁷ **Cawkwell, G. L.** The Decline of Sparta. – *Classical Quarterly*, 33/2, (1983), p. 393–394.

²⁸ Относно статута на периеките в Лакедемонската политика вж: **Shipley, G.** “The Other Lakedaimonians”: The Dependent Perioikic Poleis of Laconia and Messenia. – In: *The Polis as an Urban Centre and as a Political Community.* Ed. M. H. Hansen. Copenhagen, 1997, p. 206–217.

²⁹ **Talbert, R.** The Role of the Helots ..., p. 39–40.

³⁰ **Kennell, N. M.** *Spartans. A New History.* Singapore: Wiley-Blackwell, 2010, p. 106–108.

³¹ **Urban, R.** *Der Königsfrieden von 387/86 v. Chr.: Vorgeschichte, Zustandekommen, Ergebnis und politische Umsetzung.* Stuttgart, 1991, S. 30–32.

³² **Жеков, Ж.** Хоплити и пелтасти – проекции в историята. Велико Търново: Унив. изд. „Св. св. Кирил и Методий”, 2014, с. 363–365.

³³ **Whitby, M. L.** The Union of Corinth and Argos: A Reconsideration. – *Historia*, 33, (1984), p. 295–308.

³⁴ **Жеков, Ж.** Лехеон, пелтастите и разбиването на спартанския мит. – *Минало*, 4, (2012), с. 8–15.

- ³⁵ **Cawkwell, G. L.** The Imperialism of Thrasybulus. – CQ, 26, (1976), p. 273–277.
- ³⁶ **Figueira, T. J.** Aigina and the Naval Strategy of the Late Fifth and Early Fourth Centuries. – RhM, 133, (1990), p. 32; **Cawkwell, G. L.** The Imperialism of Thrasybulus, p. 273.
- ³⁷ **Buck, R. J.** Thrasybulus and the Athenian Democracy. The Life of an Athenian Statesman. Stuttgart, 1998, p. 115–117.
- ³⁸ **Badian, E.** The King's Peace. – In: *Georgica. Greek Studies in Honour of G. Cawkwell.* Eds. M. A. Flower, M. Toner. London, 1991, p. 25–48.
- ³⁹ **Funke, P.** Sparta und die Peloponnesische Staatenwelt zu Beginn des 4. Jahrhunderts und der *διοικισμος* von Mantinea. – In: *Xenophon and his World.* Stuttgart, 2004, S. 429–431; **Hodkinson, S., H. Hodkinson,** Mantinea and the Mantinike: Settlement and Society in a Greek Polis. – ABSA, 76, (1981), p. 239–296.
- ⁴⁰ **Badian, E.** The Ghost of Empire. Reflections on Athenian Foreign Policy in the Fourth Century B.C. – In: *Die athenische Demokratie im 4. Jahrhundert v. Chr.* Hrsg. W. Eder. Stuttgart, 1995, S. 79–106.
- ⁴¹ **Buckler, J., H. Beck,** Central Greece and Politics of Power in the Fourth Century BC. Cambridge, 2008, p. 111–126.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

- Жеков, Ж.** Лехеон, пелтастите и разбиването на спартанския мит. – Минало, 4, (2012), с. 8–15 [Zhekov, Zh. Leheon, peltastite i razbivaneto na spartanskiya mit. – Minalo, 4, (2012), s. 8–15].
- Жеков, Ж.** Хоплити и пелтасти – проекции в историята. Велико Търново: Унив. изд. „Св. св. Кирил и Методий“, 2014 [Zhekov, Zh. Hopliti i peltasti – proektsii v istoriyata. UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, Veliko Tarnovo, 2014].
- Печатнова, Л. Г., И. А. Алексеева.** Организация спартанской державы (гармосты и форос). – В: *Античное общество и государство.* Ленинград, 1988 [Pechatnova, L. G., I. A. Alekseeva. Organizatsiya spartanskoj derzhav (garmost i foros). – V: *Antichnoe obshtestvo i gosudarstvo.* Leningrad, 1988].
- Badian, E.** The King's Peace. – In: *Georgica. Greek Studies in Honour of G. Cawkwell.* Eds. M. A. Flower, M. Toner. London, 1991, p. 25–48.
- Badian, E.** The Ghost of Empire. Reflections on Athenian Foreign Policy in the Fourth Century B.C. – In: *Die athenische Demokratie im 4. Jahrhundert v. Chr.* Hrsg. W. Eder. Stuttgart, 1995, S. 79–106.
- Baltrusch, E.** *Symmachie und Spondai: Untersuchungen zum griechischen Völkerrecht der archaischen und klassischen Zeit.* Berlin, 1994.
- Bolmarich, S.** Thucydides 1.19.1 and the Peloponnesian League. – GRBS, 45/1, (2005), p. 5–34.
- Bringmann, K.** Xenophons Hellenika und Agesilaos. Zu ihrer Entstehungsweise und Datierung. – *Gymnasium*, 78, (1971), S. 224–241.
- Buck, R. J.** Thrasybulus and the Athenian Democracy. The Life of an Athenian Statesman. Stuttgart, 1998.
- Buckler, J., H. Beck.** Central Greece and Politics of Power in the Fourth Century B.C. Cambridge, 2008.
- Cawkwell, G. L.** The Imperialism of Thrasybulus. – *Classical Quarterly*, 26, (1976), p. 273–277.
- Cawkwell, G. L.** The Decline of Sparta. – *Classical Quarterly*, 33/2, (1983), p. 385–400.

Corsaro, M. Autonomia cittadina e fiscalità regia: le città greche d'Asia nel sistema tributario achemenide. – In: *Le Tribut dans l'Empire Perse. Actes de la Table ronde de Paris 12-13 Decembre 1986*. Eds. P. Briant, C. Herrenschmidt. Paris, 1989.

Dillery, J. *Xenophon and the History of His Times*. London, 1995.

Falkner, C. Sparta and the Elean War, ca. 401/400 B.C.: Revenge or Imperialism? – *Phoenix*, 50, (1996), p. 17–25.

Figueira, T. J. Aigina and the Naval Strategy of the Late Fifth and Early Fourth Centuries. – *RhM*, 133, (1990), p. 15–51.

Fornis, C. Los causas de la Guerra de Corinto: un análisis tucidideo. – *Gerión*, 25/1, (2007), p. 187–218.

Funke, P. Sparta und die Peloponnesische Staatenwelt zu Beginn des 4. Jahrhunderts und der *διοικισμός* von Mantinea. – In: *Xenophon and his World*. Stuttgart, 2004, S. 427–435.

Gehrke, H.-J. *Stasis: Untersuchungen zu den inneren Kriegen in den griechischen Staaten des 5. und 4. Jahrhunderts v. Chr.* München, 1985.

Hamilton, C. D. Spartan Politics and Policy, 405–401 B.C. – *American Journal of Philology*, 91, (1970), p. 294–314.

Hamilton, C. D. *Sparta's Bitter Victories*. Cornell University Press, 1979.

Hamilton, C. D. Lysander, Agesilaus, Spartan Imperialism and the Greeks of Asia Minor. – *Ancient World*, 23, (1992), p. 35–50.

Hodkinson, S., H. Hodkinson. Mantinea and the Mantinike: Settlement and Society in a Greek Polis. – *ABSA*, 76, (1981), p. 239–296.

Hornblower, S. *The Greek World, 479–323 B.C.* London, 1983.

Kennell, N. M. *Spartans. A New History*. Singapore: Wiley-Blackwell, 2010.

Lewis, D. M. *Sparta and Persia*. Leiden, 1977.

Lewis, D. M. Persian Gold in Greek International Relations. – *REA*, 91/1–2, (1989), p. 227–234.

Occhipinti, E. *The Hellenica Oxyrhynchia and Historiography: New Research Perspectives*. Leiden – Boston: Brill, 2016.

Perlman, S. The Causes and the Outbreak of the Corinthian War. – *Classical Quarterly*, 14/1, (1964), p. 64–81.

Rahe, P. A. The Military Situation in Western Asia on the Eve of Cunaxa. – *American Journal of Philology*, 101/1, (1980), p. 79–96.

Shipley, G. „The Other Lakedaimonians“: The Dependent Periöikic Poleis of Laconia and Messenia. – In: *The Polis as an Urban Centre and as a Political Community*. Ed. M. H. Hansen. Copenhagen, 1997, p. 189–281.

Stronk, J. P. The Ten Thousand in Thrace: An Archaeological and Historical Commentary on Xenophon's *Anabasis*, Books VI iii – vi – VIII. Amsterdam, 1995.

Talbert, R. The Role of the Helots in the Class Struggle at Sparta. – *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 38/1, (1989), p. 22–40.

Tuplin, C. J. *The Failings of Empire. A Reading of Xenophon Hellenica 2.3.11–7.5.27*. Stuttgart, 1993.

Urban, R. *Der Königsfrieden von 387/86 v. Chr.: Vorgeschichte, Zustandekommen, Ergebnis und politische Umsetzung*. Stuttgart, 1991.

Westlake, H. D. Decline and Fall of Tissaphernes. – *Historia*, (1981), 30/3, p. 257–279

Westlake, H. D. Spartan Intervention in Asia, 400–397 B.C. – *Historia*, 35, (1986), p. 405–426.